

GRID

Intern faglig debat på Kunstakademiets Arkitektskole, Afd 6

Einig zu sein ist göttlich und gut; woher ist die Sucht denn
Unter den Menschen, daß nur Eines und Einer nur sei?

HÖLDERLIN

Nº 71 november 2005

Den ligegyldige globalisering

Kronik

Steen Nepper Larsen

Globalisering. Alle taler om dens nødvendighed og uafvendelighed. Den får hverdags sproget og den politiske talekunst til at ændre karakter. Nye talemåder koagulerer på tungen. Den offentlige meningsdannelse monopoliseres af dens slipstrømme, og vi oversvømmes af lind strøm af både skræmmende og dragende fortællinger. Et magtfuldt honnørord retter tiden ind. Noget går på én gang umærkeligt og dog mærkbart gennem verden: Globaliseringens spøgelse.

Den jordiske globalisering betyder, at ethvert konkret sted og ethvert menneske på jordoverfladen bliver en potentiel adresse for kapitalen. Kosmoskuglen væves sammen af et tæt net af varer, penge, informationer, drømme, flytbare kroppe og allehånde materialer i bevægelse. Alle punkter i rummet bliver anskuet under tekniske og økonomiske synsvinkler, og der spørges fra alle sider. Kan de(t) nås, og kan de(t) give os noget, hvis vi involverer os?

De velvillige og energiske humane agenter for handels-, industri- finans-, symbol- og tegnkapitalen arbejder utrætteligt for globaliseringens udbredelse. Globalisering er dog ikke blot et nyt fænomen født på tærsklen til det 21. århundrede. Viden om jordoverfladen har altid dannet grundlag for magtudfoldelse, og den tidligere globalisering involverede opdagelsesrejsende og søfarende sjæle, flåde- og handelsfolk, missionærer og ikke mindst begavede korttegnere (kosmografer). Igennem flere hundrede år, hvor de fleste i øvrigt forblev landkrabber, drog projektmagerne, eventyrerne, de utilpassede, slavehandlerne, sjælefiskerne og de imperialistiske banditterne ud i den store våde verden.

I dag ser det ud til, at vi alle er blevet fanget ind af en verdensomspændende gruppehypnose. Vi er blevet underlagt et ydre internationalt pres og et indre samfundsmæssigt økonomisk konkurrencebevidst drive, der tvinger os til at være med på meget andet end træskibe og til at sysle med andet end slavehandel og bomuldstransport. Der dannes en kolossal fantasme: den store globale enhedsverden, og intet mindre end selve "udviklingen" ikklædes et enten optimistisk eller halvforskrækket vokabular.

Globaliseringen byder på et tvungent naboskab mellem utallige, tilfældigt eksisterende mennesker. Koeksistenstrykket skaber usikkerhed og frustration, men i udvalgte høje stunder kan det også give ny næring til gamle drømme om en verdensborgerlig fornuft og en evig fred på jord. Hele spændvidden af orienteringsmuligheder mellem fremmedhad og kosmopolitik står frem i lys lue. Netværkstvungen kan indgyde det globaliserede menneske en sær blanding af afmagt og almagt. Et diffust adresseløst ubehag mikses med megalomane kosmiske visioner for intet mindre end hele menneskeheden hinsides natio- og regionalismens begrænsede mentale og materielle agre. Globalisering er ustyrlig og uforudsigelig mental vekselstrøm, en oxymoron virkelighed i form af kortsluttet hadkærlighed, der til og med synes at være kommet for at blive.

Homogenisering af rum og tid

Globalisering er abstrakt universalisme, distanceovervindelse og synkronicitet. Afstandene søges neutraliseret. Der speedes op. Flyrejserne bliver billigere, varerne stadig mere eksotiske og Internettet ekspanderer dagligt. Der *googles* og mobiltelefoneres overalt. Globalisering er at være på 24 timer i døgnet. Globalisering er tilgængelighed og *Mobilmachung*. Rummet presses sammen, og vi kommer til at leve i en samtidighedskultur. Alt fortidigt synes at blive instrumentaliseret på nutidens alter. Vi nutidsretter det, vi kan

bruge, og smider resten væk i behørig, disinteresseret glemsel. Viden afsubstantialiseres, og historien iscenesættes efter behov. *Event management* er tidens løsen. H.C. Andersen danser ud i natten med Tina Turner, mens verden henslængt ser til. Verdensomspændende uundslidelighed tilsat PR og mærkevarer en masse.

Globalisering er den reelt universaliserede ligegyldighed, og selvom der er mange modvirkende faktorer til rummets, tidens og værdiernes fuldstændige homogenisering, gør varer, penge, tegn, mikrober og forurenings- og miljømæssige problemer nu alligevel deres til at svejse os sammen på den lille globus i det uendelige univers.

Der er næppe plads til alle

Men kapitalens indre verdensrum har ikke plads til alle mennesker. Kapitalen er på én gang kræsen og altædende, inklusiv og eksklusiv. Dens aktivitetsrum dækker kun ca. en tiendedel af klodens geografiske fastland, og knap en tredjedel af menneskeheden er med. De konkrete modregninger til den selvforelskede globaliseringsideologi bør ikke overses. Det racistiske apartheid-system blev ganske vist ophævet i Sydafrika; men det blev genindført i en ny økonomisk-kulturel udgave indenfor verdenskapitalismen. Således sidder kun 900 millioner kinesere med til bords, 400 millioner er dømt ude. De fattige agrare mennesker er ekskluderet sammen med talrige afrikanere, arabere, indere, europæere, østerlændinge og latinamerikanere uden den rette købekraft, for globaliseringen er vævet tæt sammen med det nye konsummenneskes liv i de store komfortdrivhuse.

Forkælethed og kedsomhed glider sammen i de moderne indkøbscentres tempererede komfort-æter, hvor man kan få alt, hvis man vel at mærke har penge nok på kontoen. Sansemasseret og ambivalent stemningstunet glider man igennem de store nærmest stedsindifferent og identiske ansamlinger af lokkende varer. Er jeg mon i London, Mexico City, Hamborg eller Manila?

Man er aflastet fra at skulle grave i jorden efter gulerødder og olie. Man slår aldrig selv kyllinger ihjel eller plukker vindruer. Mens stadig flere af os er gået over til at markedsføre os selv via *personal branding*, er vi kommet til at leve i erfaringsløshedens tidsalder. Kontaktløs interaktion mellem glaserede overflader i lunkne rum. Systematisk kommunikationsindsnævring. Blaserte blikke. En radikal afkobling af stedet og selvet.

Den moderne arbejdskraft er blevet personliggjort. Vi er til salg med hud og hår i transparente kontormiljøer. Personligheden modelleres af globaliseringen. Selvledelseskompetence, fleksibilitet, kreativ innovation og evindeligt parathed synes at være globaliseringens allierede. Hvor tidligere tiders globaliseringseventyrere kortlagde klodens hvide pletter med våben og vage kort i hænderne, sidder nutidens globalister på forhåndsreserverede flysæder med deres bærbare computere og færdige manuskripter i hånd på vej til de verdens næsten alt for kendte metropolære knudepunkter, mens de civiliseret og reserveret nipper til den alt for dyrt betalte sure vin på *business class*.

Livskunstens mulighed

I den moderne verden er det livskunst at stræbe efter at forme noget ikke-ligegyldigt midt i det ligegyldige. Opstand må der til mod en indskrumpet verden. Det lokale må gentilgøres i sin egen ret uden rethaveriskhed. De globale udfordringer må ses lige ret i øjnene. Blikket må søge langt ud over de klaustrofobiske nationale, klasse- og livsstilssegmenterede rum. Associationer af mennesker må danne og stabilisere besjælede sfærer af skøn menneskelig kunstighed bygget med vilje og af værdighed. I disse tilvejebragte skrøbelige og foreløbige rum kommer der til at leve mennesker, der forsøger at genkoble selvet og stedet. Det lovende er, at meget nyt kan prøves, og meget allerede prøvet kan gentænkes. Således kan både gamle og nye tekster læses og fortolkes uden for de kontekster, de blev til i. Skriftligheden kan frisætte mennesket til at være eftertænksomt og kritisk over for orale og tidsbundne autoriteter. Mange samtaler venter.

Det særlige ved det enkelte menneske – i forhold til tegnene og pengene – er, at det ikke kan være alle steder på én gang. Det er altid inkarneret og situeret. Det er med andre ord kødeligt og dødeligt - placeret på ét sted og i én tid. Mennesket taler langt fra alle sprog, og det formår ikke at se på alt med alle(s) perspektiver på samme tid. Endvidere er det som oftest langsommere end de teknologier, det har udstyret sig selv med. Menneskelivet er asymmetrisk. Vi er født uden stærke rovdyr-tænder og beskyttende pels. Livet er os skænket af mennesker, der som oftest vil os det godt.

Vi er instinktsvage dyr med store hjerner, udleveret til andres kærlighed, venlighed og omsorg. Det humane er forkælet med endnu usete og udfoldede muligheder. Det menneskelige felt lader sig principielt ikke planlægge, ej heller af globaliseringsideologerne.

Skrevet under skyldig inspiration af og i dialog med den tyske filosof Peter Sloterdijks (f.1947) nyeste værk: *Im Weltinnenraum des Kapitals. Für eine Theorie der Globalisierung*, Suhrkamp Verlag, Frankfurt am Main 2005..

Steen Nepper Larsen, er ekstern lektor i Filosofi og videnskabsteori, RUC